

Pavel Harmatny

e-mail: pavel.harmatny@gmail.com

ORCID: 0009-0008-6230-6378

Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu

Pomoc publiczna dla sektora MŚP podczas pandemii COVID-19

DOI: 10.15611/2024.90.1.02

JEL Classification: G01, H12

© 2024 Pavel Harmatny

Praca opublikowana na licencji Creative Commons Uznanie autorstwa-Na tych samych warunkach 4.0 Międzynarodowe (CC BY-SA 4.0). Skrócona treść licencji na <https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/deed.pl>

Cytuj jako: Harmatny, P. (2024). Pomoc publiczna dla sektora MŚP podczas pandemii COVID-19. W: M. Pauka, T. Słoński (red.), *Finanse* (s. 24-37). Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu.

Streszczenie: W niniejszym artykule przeprowadzono analizę roli pomocy publicznej dla sektora MŚP podczas pandemii COVID-19. Celem badawczym było sprawdzenie, czy pomoc publiczna udzielona przedsiębiorstwom z sektora MŚP podczas pandemii COVID-19 była skuteczna i przyczyniła się do stabilizacji sytuacji finansowej. Badanie dotyczyło lat 2019–2021. Pandemia COVID-19 wybuchła w 2019 r., natomiast w Polsce jej szczyt nastąpił w 2020 r. W przedstawianym artykule przeanalizowano pomoc kryzysową, posługując się takimi metodami badawczymi jak przegląd literatury i aktów prawnych oraz analiza statystyczna danych pozyskanych z raportów Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości i Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów. Badania statystyczne potwierdziły, że udzielona pomoc publiczna przyniosła korzyści dla sektora MŚP, umożliwiając przetrwanie trudnego okresu i adaptację do zmieniających się warunków rynkowych. Pomoc publiczna pomogła małym i średnim przedsiębiorstwom wrócić do wzrostów i rozwoju po pandemii.

Słowa kluczowe: pomoc publiczna, sektor MŚP, pandemia COVID-19, małe i średnie przedsiębiorstwa, dotacje publiczne

1. Wstęp

W niniejszym artykule przeanalizowano sektor MŚP oraz pomoc publiczną i jej rolę we wspieraniu i rozwoju tego sektora. Analiza dotyczyła przede wszystkim pomocy publicznej przyznanej MŚP podczas kryzysu COVID-19 w latach 2020-2021. Sektor ten ma duży udział w wytwarzaniu PKB oraz miejsc pracy, więc jest bardzo ważny dla gospodarki i społeczeństwa zarówno w Polsce, jak i na całym świecie. I ten właśnie sektor był najbardziej narażony na negatywne wpływy pandemii COVID-19, po-

nieważ należące do niego przedsiębiorstwa najczęściej mają niską płynność i są zależne od warunków zewnętrznych. Z tego powodu w Polsce udostępniono kilka różnych programów pomocowych, zadaniem których było wsparcie sektora MŚP podczas pandemii COVID-19. Celem pracy jest zbadanie, jak pomoc publiczna udzielona przedsiębiorstwom z sektora MŚP podczas kryzysu COVID-19 przyczyniła się do ich utrzymania i stabilizacji ich pozycji. Artykuł ma dać odpowiedź na pytania, czy udzielona pomoc była efektywna, czy poziom udzielonej pomocy był wystarczający i czy przedsiębiorstwom z sektora MŚP udało się przetrwać, zaadaptować się do nowych warunków oraz wrócić na ścieżkę rozwoju.

W pierwszej części artykułu przeprowadzono badanie literaturowe oraz badanie aktów prawnych dotyczących sektora MŚP i jego cech. W drugiej części przeanalizowano akty prawne dotyczące pomocy publicznej, określono jej rodzaje, formy oraz zasady udzielania. W następnej części zbadano wpływ pandemii COVID-19 na sektor MŚP. W rozdziale czwartym wskazano programy pomocy kryzysowej, które wprowadził rząd w celu utrzymania tego sektora, oraz określono poziom pomocy publicznej podczas kryzysu. W ostatniej części przeanalizowano wpływ pomocy na liczbę przedsiębiorstw, poziom zysków oraz inne wskaźniki dotyczące sektora MŚP. Badania statystyczne przeprowadzono na podstawie danych z różnych instytucji, szczególnie Głównego Urzędu Statystycznego, Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości i Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów.

2. Istota przedsiębiorstw sektora MŚP

MŚP to przedsiębiorstwa, czyli zorganizowany zespół składników niematerialnych i materialnych przeznaczonych do prowadzenia działalności gospodarczej (Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r...), których dalszy podział na kategorie przedsiębiorstw opiera się na dwóch wskaźnikach pochodzących z co najmniej jednego z dwóch ostatnich lat obrotowych: liczba zatrudnionych pracowników i roczny obrót netto ze sprzedaży towarów, wyrobów i usług oraz z operacji finansowych lub sumy aktywów bilansu sporządzonego na koniec roku obrotowego. Roczny obrót netto oraz suma aktywów bilansu wyrażone są w euro. Definicja MŚP wskazuje trzy podkategorie przedsiębiorstw: mikroprzedsiębiorstwo, małe przedsiębiorstwo i średnie przedsiębiorstwo (Ustawa z dnia 6 marca 2018 r...). Pułapy wskaźników zostały przedstawione w tab. 1.

MŚP mają unikalne cechy w porównaniu z dużymi firmami, obejmujące zarówno mocne, jak i słabe strony. Wiele zależy od właściciela, który często pełni funkcję menedżera. Przedsiębiorstwa MŚP wymagają zatem samodzielności, wyższego poziomu podejmowanego ryzyka, kreatywnego podejścia do problemów (Danielak i in., 2017) i szybkiej reakcji na zmiany środowiskowe (Oksanych, 2019). Ponadto cechy organizacyjne MŚP obejmują nieformalny kontakt właściciela z pracownikami, bezpośrednią komunikację między pracownikami a właścicielem oraz brak skomplikowanej biurokracji (Borowiecki i in., 2018).

Tabela 1. Pułapy wskaźników określające kategorię przedsiębiorstwa w sektorze MŚP

Wskaźnik	Mikro- przedsiębiorstwo	Małe przedsiębiorstwo	Średnie przedsiębiorstwo
Liczba zatrudnionych pracowników	< 10 osób	10–50 osób	50–250 osób
Roczne obroty netto ze sprzedaży lub	< 2 mln EUR	2–10 mln EUR	10–50 mln EUR
Suma aktywów bilansowych	< 2 mln EUR	2–10 mln EUR	10–43 mln EUR

Źródło: opracowanie własne na podstawie ustawy z dnia 6 marca 2018 r. – Prawo przedsiębiorców (Dz.U. z 2018 r. poz. 646 z późn. zm.).

Jednakże, oprócz pozytywnych cech i mocnych stron, istnieją zagrożenia i bariery, które wpływają na przedsiębiorstwa z sektora MŚP. W wielu badaniach na ten temat autorzy dzielą je na typy wewnętrzne i zewnętrzne (Danielak i in., 2017). Ich bardziej szczegółowy wykaz przedstawiają tab. 2 i 3.

Tabela 2. Zewnętrzne bariery rozwoju przedsiębiorstw z sektora MŚP

Rodzaj bariery	Opis
Finansowanie i kapitał	Brak możliwości taniego lub jakiegokolwiek finansowania oprócz środków własnych i zysków zatrzymanych. Brak lub niewystarczająca pomoc rządowa, w tym finansowanie, dla sektora MŚP
Rynek i konkurencja	Pogorszenie sytuacji rynkowej. Zmniejszenie siły nabywczej i wydatków społeczeństwa. Zwiększenie poziomu konkurencji na rynku
Polityka gospodarcza i sprawność państwa	Nieskuteczna polityka wobec sektora MŚP. Skomplikowane procedury i rozbudowana biurokracja. Błędna polityka fiskalna, której skutkiem może być pogorszenie warunków gospodarczych, np. wysoka inflacja
Bariery prawne	Aktualne przepisy prawa ograniczają i utrudniają działalność przedsiębiorstw z powodu skomplikowania i częstych zmian
Bariery kadrowe i kompetencyjne	Niski prestiż społeczny pracowników w sektorze MŚP i relatywnie niskie zarobki w porównaniu z dużymi przedsiębiorstwami, z czego wynika niechęć do podejmowania pracy w tym sektorze i niedobór kompetentnych i lojalnych kadr
Bariery informacyjne i edukacyjne	Trudność w znalezieniu nowych informacji, dotyczących np. zmiany prawa, nowych informacji rynkowych, pomocy publicznej. Brak możliwości korzystania z usług doradztwa. Ponadto przedsiębiorcy mają trudności z nabywaniem nowych kompetencji, ponieważ na co dzień pełnią funkcję zarządzającą

Źródło: opracowanie własne na podstawie (Kędzior, Kędzior 2020; Matejun, 2003; Piech, Kulikowski, 2003; Wawak, 2018).

Tabela 3. Wewnętrzne bariery rozwoju przedsiębiorstw z sektora MŚP

Rodzaj bariery	Opis
Bariery kompetencji, wiedzy i kwalifikacji właściciela i kadry	Brak wystarczających umiejętności i kwalifikacji u właściciela i kadry zarządczej, którzy pełnią funkcję decyzyjną
Bariery zarządzania przedsiębiorstwem i niewłaściwej strategii	Błędna lub brak jakiegokolwiek strategii rozwoju. Niejasno określone celu i kroki rozwoju. Brak długoterminowego planowania
Bariery produkcyjne i kosztowe	Z powody niewielkiego kapitału firmy z sektory MSP nie posiadają dużej mocy produkcyjnych i jednocześnie mają wysokie koszty dotyczące np. zatrudnienia.
Bariery innowacyjności i technologii	Brak dużego poziomu wolnych środków ogranicza przedsiębiorstwa z sektora MŚP w przeprowadzeniu badań innowacyjnych i korzystaniu z najnowszych technologii

Źródło: opracowanie własne na podstawie (Kędzior, Kędzior, 2020; Matejun, 2003; Piech, Kulikowski (red.), 2003; Wawak, 2018; Ziemba, Świeszczak, 2013).

Zarówno z analizy literatury, jak i badań ilościowych wynika, że największymi barierami dla przedsiębiorców są kwestie zewnętrzne, zwłaszcza finansowe i prawne. Brak stabilności prawa i biurokracja wywołują niepewność. Równie istotne są trudności w pozyskiwaniu kapitału na rozwój i inwestycje (Maison & Partners, 2020; Kędzior, Kędzior, 2020; Matejun, 2003; Piech, Kulikowski, 2003; Wawak, 2018; Ziemba, Świeszczak, 2013).

Sektor MŚP odgrywa bardzo ważną rolę w polskiej gospodarce. W 2019 r. tworzył 49,6% PKB kraju, z czego 30,6% wyprodukowały mikroprzedsiębiorstwa, 8,8% małe, a 10,2% średnie przedsiębiorstwa. Sektor MŚP oferował 67,4% wszystkich miejsc pracy, które tworzą przedsiębiorstwa; 41,16% spośród nich zapewniały mikroprzedsiębiorstwa, 10,5% małe, 15,8% średnie przedsiębiorstwa (Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, 2022).

3. Istota i rodzaje pomocy publicznej

Formalnopravna definicja pomocy publicznej znajduje się w ustawie o postępowaniu w sprawach dotyczących pomocy publicznej, która opiera się na definicji i jej przesłankach z Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej z art. 107 ust. 1.

Zgodnie z Traktatem pomoc publiczna, która odpowiada wszystkim wskazanym tam właściwościom łącznie, została zakazana na terenie Unii Europejskiej. Istnieją jednak wyjątki, które uznano za wsparcie publiczne zgodne z zasadami wewnętrznego rynku. Także pomoc, która nie odpowiada wszystkim tym przesłankom jednocześnie, nie jest zakazana, jak np. tzw. pomoc *de minimis*, która nie odpowiada przesłance o wpływie na wspólny rynek Unii Europejskiej, ponieważ jej wartość jest dosyć niska i nie wpływa na wymianę handlową (Traktat o Unii Europejskiej..., 2016).

Pomoc publiczna dzieli się według przeznaczenia, tzn. na pomoc horyzontalną, regionalną, sektorową. Pomoc horyzontalna jest skierowana do przedsiębiorstw,

które chcą zrealizować określone przez prawo cele długookresowe. Najczęściej są to działania ważne dla gospodarki Unii jako całości i związane na przykład z innowacją czy z rozwojem sektora MŚP. Pomoc regionalna jest udzielana przedsiębiorstwom z mniej rozwiniętych regionów. Pomoc sektorowa obejmuje pomoc dla wrażliwych sektorów gospodarki, które z różnych powodów zewnętrznych oraz wewnętrznych mają zapotrzebowanie na pomoc ze strony państwa. Pomoc sektorową w Polsce otrzymują sektory: górnictwa węgla, energetyki, kinematografii, gazu ziemnego, telekomunikacyjny oraz bankowy (Raport o pomocy publicznej w Polsce..., 2022).

Szczególnie ważnym rodzajem pomocy publicznej jest pomoc de minimis, której wartość nie może przekroczyć 200 tys. euro brutto w ciągu 3 kolejnych lat dla jednego przedsiębiorstwa, dlatego często korzystają z niej przedsiębiorstwa z sektora MŚP (Rozporządzenie komisji (UE)..., 2013).

Istnieją następujące rodzaje pomocy publicznej ze względu na jej formę:

- a) dotacje i ulgi podatkowe,
- b) subsydia kapitałowo-inwestycyjne,
- c) „miękkie kredytowanie”,
- d) poręczenia oraz gwarancje.

4. Wpływ pandemii COVID-19 na sektor MŚP

Od momentu wybuchu pandemii w 2020 r. wirus SARS-CoV-2 rozprzestrzenił się na całym świecie, powodując setki milionów zakażeń i miliony zgonów. W odpowiedzi na ten globalny kryzys wiele krajów zastosowało różnorodne środki mające na celu ograniczenie rozprzestrzeniania się wirusa, takie jak lockdowny, zamknięcie granic, obostrzenia społeczne i zdalne nauczanie.

Wszystkie te czynniki składają się na złożone zmiany w otoczeniu zewnętrznym i wewnętrznym, z którymi przedsiębiorstwa musiały się zmierzyć w wyniku pandemii. Adaptacja do nowej rzeczywistości, dostosowanie strategii działania, pogorsząca się płynność oraz poszukiwanie nowych rozwiązań stały się kluczowymi wyzwaniami dla MŚP w tym trudnym okresie. Oto kilka głównych obszarów, które zostały dotknięte przez pandemię (Ligaj, Pawlos, 2021; Szarucki i in., 2021; Kochaniak, Ulman, 2021; Siuta-Tokarska, 2021; Duda, 2022; Kraska, 2022, s. 79-96):

- Spadek popytu i przychodów: Obostrzenia i lockdowny wprowadzone w celu zapobiegania rozprzestrzenianiu się wirusa spowodowały znaczny spadek popytu na produkty i usługi.
- Problemy finansowe: Ograniczony dostęp do kapitału, opóźnienia w płatnościach i wzrost kosztów prowadzenia działalności spowodowały poważne problemy finansowe dla MŚP, w tym obniżenie poziomu płynności.
- Zmiany w modelach biznesowych: Pandemia wymusiła na wielu MŚP konieczność przystosowania się do nowych warunków rynkowych poprzez wprowadzenie zmian w modelach biznesowych.

- **Zatrudnienie i bezrobocie:** Wiele MŚP było zmuszonych do redukcji zatrudnienia lub wprowadzenia tymczasowych zwolnień, nawet jeżeli wykorzystane zostały środki pomocy publicznej, aby poradzić sobie z obniżonym popytem i ograniczeniami operacyjnymi.
- **Problemy logistyczne i łańcuchy dostaw:** Pandemia spowodowała zakłócenia w międzynarodowych łańcuchach dostaw, co utrudniło zdobycie surowców, komponentów i innych niezbędnych zasobów.
- **Wzrost konkurencji online:** Wzrost znaczenia handlu elektronicznego i usług online spowodowany pandemią zwiększył konkurencję dla tradycyjnych MŚP.

5. Pomoc publiczna podczas pandemii COVID 19

W Polsce w ramach odpowiedzi na pandemię COVID-19 rząd wprowadził łącznie dziewięć pakietów pomocowych. Przedstawiono je w tabeli poniżej.

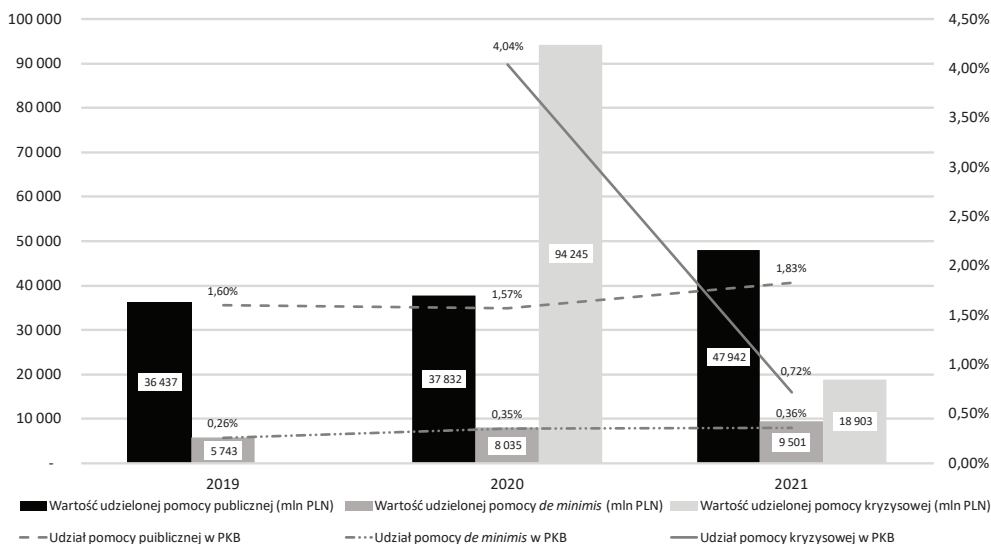
Tabela 4. Programy pomocowe w ramach przeciwdziałania skutkom pandemii COVID-19

Akt prawny oraz program	Rodzaj pomocy
Tarcza 1.0: ustawa z dnia 31 marca 2020 r. (Dz.U. z 2020 r. poz. 58)	Dofinansowanie wynagrodzeń; dofinansowanie kosztów prowadzenia działalności gospodarczej, pożyczka, świadczenie postojowe
Tarcza 2.0: ustawa z dnia 16 kwietnia 2020 r. (Dz.U. z 2020 r. poz. 695)	Dofinansowanie wynagrodzeń, dofinansowanie kosztów prowadzenia działalności gospodarczej, pożyczka, świadczenie postojowe
Tarcza 3.0: ustawa z dnia 14 maja 2020 r. (Dz. U. z 2020 r. poz. 875)	Zwolnienie ze składek ZUS, pożyczka
Tarcza 4.0: ustawa z dnia 19 czerwca 2020 r. (Dz.U. z 2020 r. poz. 1086)	Dofinansowanie wynagrodzeń
Tarcza 5.0: ustawa z dnia 17 września 2020 r. (Dz.U. z 2020 r. poz. 1639)	Świadczenie postojowe
Tarcza 6.0: ustawa z dnia 9 grudnia 2020 r. (Dz.U. z 2020 r. poz. 2255)	Świadczenie postojowe
Tarcza 7.0: ustawa z dnia 25 stycznia 2021 r. (Dz.U. z 2021 r. poz. 159)	Dofinansowanie do wynagrodzeń pracowników, świadczenie postojowe, dotacja na koszty bieżącej działalności gospodarczej, zwolnienie z opłacania składek ZUS
Tarcza 8.0: rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 26 lutego 2021 r. (Dz.U. z 2021 r. poz. 37)	Zwolnienie ze składek ZUS, świadczenie postojowe, dotacja z PUP dla przedsiębiorców, dofinansowanie z FGŚP wynagrodzeń pracobiorców
Tarcza 9.0: rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 16 kwietnia 2021 r. (Dz.U. z 2021 r. poz. 713)	Dofinansowanie wynagrodzeń, dotacja, świadczenie postojowe, zwolnienie z opłacania składek ZUS

Źródło: opracowanie własne na podstawie (Kubiczek, Derej, 2022).

Tarcza anty kryzysowa i Tarcza finansowa opierają się na założeniu, że poprzez różnorodne działania w zakresie ochrony miejsc pracy, finansowania przedsiębiorców, ochrony zdrowia, wzmocnienia systemu finansowego oraz inwestycji publicznych polska gospodarka zostanie ustabilizowana i otrzyma impuls inwestycyjny. Wartość wsparcia oferowanego w ramach tych programów wynosiła ponad 312 mld złotych (Gov.pl).

Wartości udzielonej pomocy oraz udziału w PKB poszczególnych rodzajów pomocy przedstawia rys. 1.

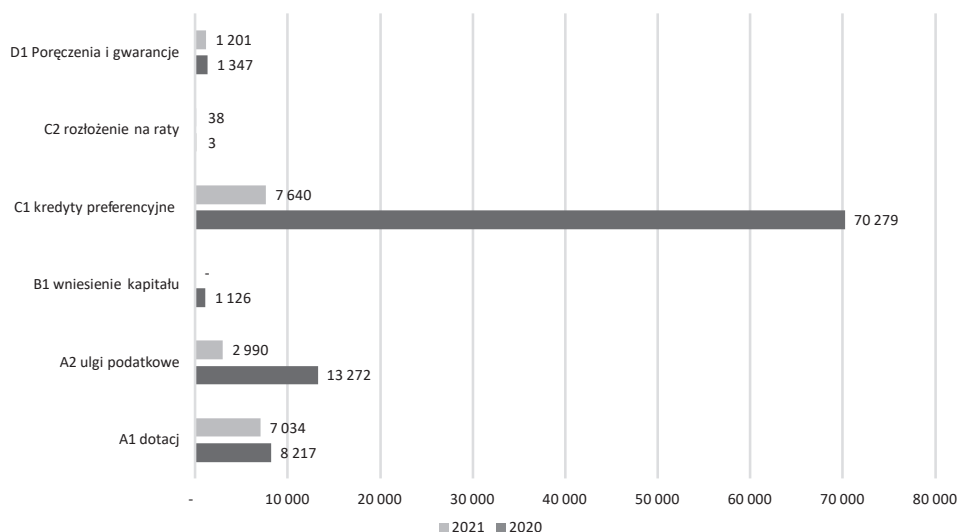
Rys. 1. Wartość udzielonej pomocy poszczególnych rodzajów oraz ich udział w PKB w latach 2019-2021

Źródło: opracowanie własne na podstawie (*Raporty o pomocy publicznej...*, UOKiK, 2022; *Raporty o pomocy de minimis...*, UOKiK, 2022).

W ciągu trzech lat zwiększały się wartości wszystkich rodzajów pomocy publicznej, natomiast w 2020 r. udzielona pomoc kryzysowa była bardzo wysoka i wynosiła 94 245 mln PLN, czyli prawie tyle, ile suma pomocy publicznej w ciągu trzech lat przed pandemią.

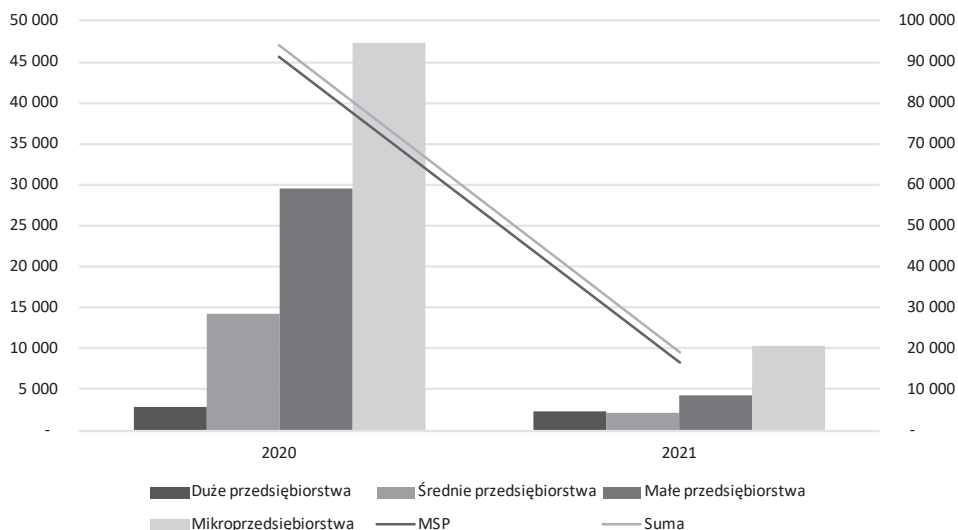
Ze względu na znaczącą rolę pomocy kryzysowej podczas pandemii COVID-19 przeanalizowano jej formy bardziej szczegółowo. Podział pomocy kryzysowej na formy, w których jej udzielano, przedstawia rys. 2.

Najczęściej udzielaną formą pomocy kryzysowej były kredyty preferencyjne, czyli podgrupa C1. W 2020 r. udzielono ich na kwotę 70 279 mln PLN, co stanowi prawie całość wydanych środków na pomoc kryzysową. Drugą co do popularności formę stanowiły ulgi podatkowe, których wartość w 2020 r. wynosiła 13 272 mln PLN.

Rys. 2. Formy pomocy kryzysowej udzielonej w latach 2019-2021

Źródło: opracowanie własne na podstawie (Raporty o pomocy publicznej..., UOKIK, 2022).

Rys. 3. Wartość pomocy kryzysowej ze względu na wielkość przedsiębiorstwa w latach 2020-2021 w mln PLN

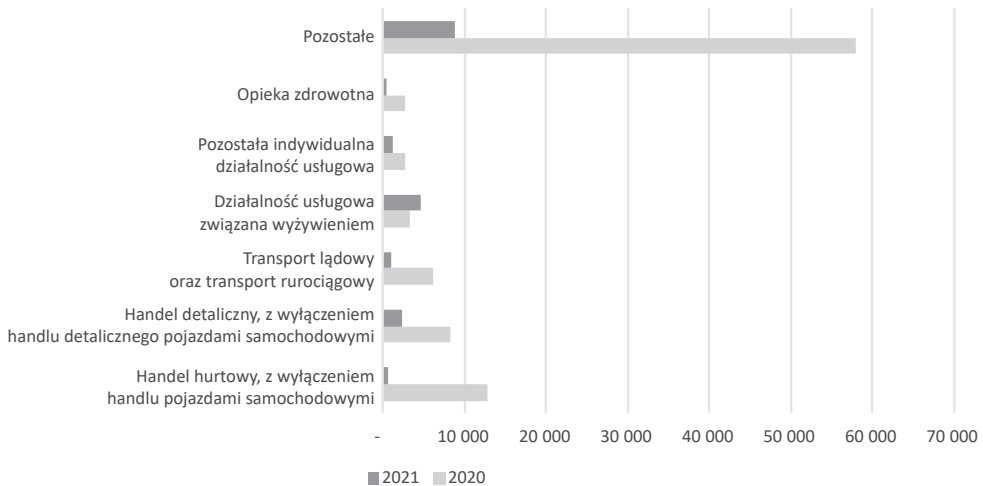
Źródło: opracowanie własne na podstawie (Raporty o pomocy publicznej..., UOKIK, 2022).

Następnie przeanalizowano, jakie przedsiębiorstwa, jeśli chodzi o wielkość, korzystały z pomocy kryzysowej. Dane te przedstawia rys. 3.

W ciągu dwóch lat największą grupę beneficjentów pomocy kryzysowej stanowiły mikroprzedsiębiorstwa. W analizowanym okresie udział mikroprzedsiębiorstw w korzystaniu z pomocy kryzysowej wyniósł średnio 30%, zaś przedsiębiorstw średnich – około 16%. Warto zauważyć, że nominalna wartość wsparcia udzielonego wszystkim rodzajom przedsiębiorstw w 2021 r. zmniejszyła się pięciokrotnie. Poziom udzielonej pomocy w 2021 r., zarówno dla małych, jak i średnich przedsiębiorstw, spadł niemal siedmiokrotnie, a mikroprzedsiębiorstwa otrzymały 4,6 razy mniej pomocy kryzysowej. Natomiast wsparcie kryzysowe dla dużych przedsiębiorstw w 2021 r. utrzymało się na poziomie zbliżonym do tego z 2020 r. Na podstawie powyższych danych można stwierdzić, że wsparcie kryzysowe skoncentrowane było głównie na sektorze MŚP, szczególnie na mikroprzedsiębiorstwach.

Ważnym aspektem jest także zbadanie, jakie były obszary działalności beneficjentów pomocy publicznej. Podział pomocy kryzysowej na tej podstawie został pokazany na rys. 4.

Rys. 4. Wartość pomocy kryzysowej ze względu na obszar działalności, w której działa beneficjent, w latach 2019-2021 w mln PLN

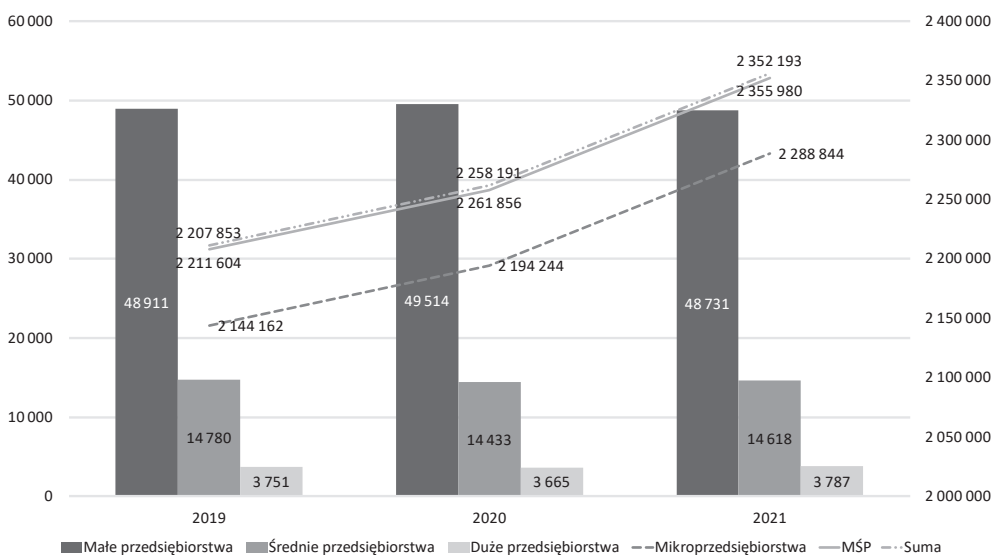
Źródło: opracowanie własne na podstawie (*Raporty o pomocy publicznej...*, UOKIK, 2022).

Największą pomoc w 2020 r. przyznano działalności handlowej, zarówno hurtowej, jak i detalicznej. W 2021 r. najwięcej wsparcia otrzymała działalność związana z wyżywieniem, a w drugiej kolejności handel detaliczny.

Na podstawie dokonanej analizy można stwierdzić, że w czasie pandemii COVID-19, a zwłaszcza w 2020 r., została udzielona ogromna kwota pomocy, głównie w formie kredytów oraz ulg podatkowych, bez wyraźnej dominacji jednej branży. Jednak prawie całość tej pomocy trafiła do sektora MŚP, szczególnie mikroprzedsiębiorstw, aby zrekomensować negatywne skutki pandemii COVID-19.

6. Wpływ pomocy publicznej na MŚP

Wpływ pandemii na przedsiębiorstwa najprościej można prześledzić na podstawie zmiany ich liczby podczas pandemii. Dane te przedstawia rys. 5.

Rys. 5. Liczba przedsiębiorstw ze względu na ich wielkość w latach 2019-2021

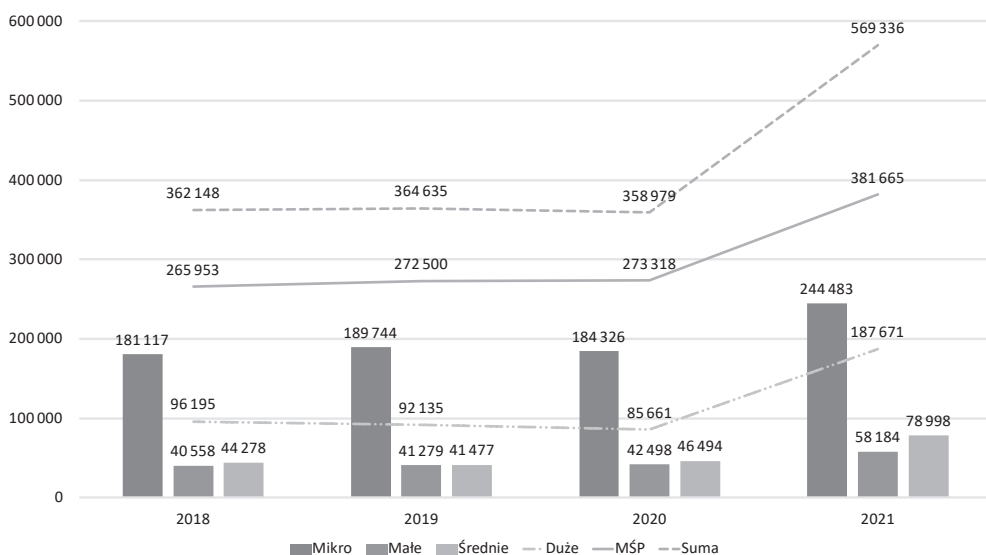
Źródło: opracowanie własne na podstawie (Główny Urząd Statystyczny, 2023).

Liczba przedsiębiorstw wzrosła w czasie pandemii, ale tempo wzrostu spadło w stosunku do czasu sprzed jej wybuchu. Przed pandemią liczba mikroprzedsiębiorstw wzrastała średniorocznie o 3,93%, natomiast w czasie jej trwania tempo to wyniosło 3,32%. Liczba małych przedsiębiorstw po dwóch latach pandemii pozostała na podobnym poziomie co przed jej wybuchem, co można uznać za pozytywny wynik, ponieważ w latach poprzedzających pandemię liczba ta spadała przez cztery lata. Podobnie jak w przypadku małych przedsiębiorstw, liczba średnich przedsiębiorstw pozostała na podobnym poziomie po dwóch latach, ale przed pandemią liczba ta spadała. Liczba dużych przedsiębiorstw także została na podobnym poziomie.

Liczba nowo zarejestrowanych firm na początku pandemii spadła o 13,16% z 378 961 w 2019 r. do 329 090 w 2020 r., natomiast wzrosła do 368 277 w 2022 r. Podobnie kształtowała się liczba zlikwidowanych spółek – w 2019 r. wynosiła ona 226 291, w 2020 r. spadła o 25,02%, osiągając poziom 170 140. W 2022 r. liczba zlikwidowanych firm wzrosła do 190 218, ale była mniejsza niż w 2019 r. o 16,17% (*Działalność przedsiębiorstw...*, GUS, 2022). Dane te sugerują, że pandemia COVID-19 miała negatywny wpływ na liczbę rejestracji przedsiębiorstw w Polsce. Obstrzeżenia i niepewność gospodarcza spowodowane pandemią mogły wpływać

na decyzje o rozpoczynaniu nowej działalności gospodarczej. Mimo powrotu do wzrostu po okresie największych ograniczeń liczba rejestracji nadal pozostaje poniżej poziomów sprzed pandemii. Natomiast udzielona pomoc publiczna pomogła przetrwać podmiotom gospodarczym podczas kryzysu i ostatecznie łączna liczba przedsiębiorstw po pandemii była wyższa niż przed jej wybuchem.

Oprócz liczby przedsiębiorstw ważnym aspektem jest ich sytuacja finansowa. Aby ją zbadać, przeanalizowano zyski przedsiębiorstw w latach 2018-2021. Dane te zostały przedstawione na rys. 6.

Rys. 6. Zyski przedsiębiorstw ze względu na ich wielkość w latach 2018-2021

Źródło: opracowanie własne na podstawie (*Działalność przedsiębiorstw...*, GUS, 2022).

Małe przedsiębiorstwa jako jedyne odnotowały coroczny wzrost zysków w ciągu 4 lat, nawet podczas pandemii. Ich średni roczny wzrost zysków podczas pandemii wynosi prawie 20%. Podobnie rozkładają się zyski średnich przedsiębiorstw, wprawdzie spadły w 2019 r., ale podczas pandemii średni wzrost zysków wyniósł 41%.

Zależność między udzieloną pomocą a wskaźnikami działalności MŚP stanowi ważny obszar badawczy, który może przyczynić się do lepszego zrozumienia i poprawy skuteczności polityki gospodarczej w kontekście wspierania rozwoju sektora małych i średnich przedsiębiorstw. Dynamika wzrostu wskaźników oraz wyników przedsiębiorstw wraz z udzieloną pomocą publiczną dla całego sektora MŚP została przedstawiona w tab. 5.

Tabela 5. Sytuacja finansowa sektora MŚP wraz z udzielonym wsparciem publicznym dla sektora MŚP w latach 2018-2021 w mln PLN

Rok	Przychody	Wynik finansowy	Wskaźnik rentowności	Pomoc publiczna	Pomoc <i>de minimis</i>	Ogólne wsparcie wraz z pomocą kryzysową
2018	2 728 398	265 953	9,75%	9 107	5 492	14 599
Dynamika 2018 → 2019	7%	2%	-0,38%	21%	-1%	12%
2019	2 909 610	272 500	9,37%	10 992	5 425	16 417
Dynamika 2019 → 2020	1%	0%	-0,07%	3%	38%	570%
2020	2 940 673	273 318	9,29%	11 364	7 481	109 935
Dynamika 2020 → 2021	16%	40%	189%	-5%	23%	-67%
2021	3 411 659	381 665	11,19%	10 743	9 201	36 594

Źródło: opracowanie własne na podstawie (*Raporty o pomocy de minimis...*, UOKIK, 2021; *Raporty o pomocy publicznej...*, UOKIK, 2021; *Działalność przedsiębiorstw...*, GUS, 2021).

Wskaźnik rentowności sektora MŚP w 2019 r. spadł o 0,38% w porównaniu z 2018 r., kontynuując podobny, choć łagodniejszy trend w 2020 r., natomiast oprócz mniejszego niż w poprzednim okresie spadku wskaźnika rentowności o 0,07%, odnotowano także niewielki wzrost przychodów oraz brak wzrostu wyniku finansowego, co może wskazywać na skutki początku pandemii. Po przystosowaniu się sektora i otrzymaniu pomocy publicznej w 2020 r. w kolejnym okresie, czyli w 2021 r., sektor odnotował wzrost przychodów, wyniku finansowego oraz wskaźnika rentowności. Wzrost był stosunkowo szybki, co pozwoliło sektorowi odbudować się po skutkach pandemii. Tempo wzrostu wyników sektora MŚP było szybsze niż przed pandemią COVID-19.

Wsparcie publiczne, które otrzymał sektor MŚP podczas kryzysu związanego z pandemią, było skuteczne i pomogło mu w utrzymaniu poziomów wzrostu wyników, a także jeszcze bardziej szybkemu wzrostowi w 2021 r. Najtrudniejszy okazał się pierwszy rok pandemii, czyli 2020 r., wtedy widoczna była niepewność, niektóre przedsiębiorstwa odnotowywały spadki, liczba nowo zarejestrowanych przedsiębiorstw spadła, ale po wprowadzaniu poszczególnych instrumentów wsparcia publicznego, szczególnie tarcz antykryzysowych, sektor MŚP szybko wrócił do normalnych poziomów po roku pandemii.

7. Zakończenie

W niniejszym artykule przeanalizowano rolę pomocy publicznej dla sektora MŚP w okresie pandemii COVID-19. Sektor MŚP znalazł się z jej powodu w szczególnie trudnej sytuacji. Jednakże, dzięki wprowadzonym programom wsparcia publicznego, odegrał kluczową rolę w utrzymaniu stabilności i odbudowie gospodarczej.

Przedsiębiorstwa z sektora MŚP mają określone bariery wewnętrzne i zewnętrzne, które wynikają z ich specyfiki. Podczas pandemii COVID-19 pojawiły się nowe problemy wynikające z zewnętrznych warunków i ograniczeń spowodowanych stanem pandemicznym. Z tego powodu rząd Polski wprowadził tarcze antykrzysowe, które pomogły utrzymać się przedsiębiorstwom z sektora MŚP. Analiza pokazała, że udzielona pomoc kryzysowa była skuteczna, ponieważ pomogła przedsiębiorstwom z sektora MŚP przetrwać, co w 2021 r. przełożyło się na bardzo szybki wzrost wyników przedsiębiorstw. Zauważono zależność pomiędzy wydanymi środkami a poprawą sytuacji gospodarczej. Kwota wydatkowanej pomocy w 2020 r. wyniosła 94 245 mln PLN, co jest o 2,5 większą kwotą niż pomoc publiczna wydana w 2019 r. Natomiast już w 2021 r. poziom pomocy kryzysowej był o wiele niższy, co wskazuje, że po roku pandemii sektor MŚP już nie potrzebował tak pilnego wsparcia. Prawie cała pomoc kryzysowa miała formę kredytów preferencyjnych, co przyczyniło się do mniejszego obciążenia finansów publicznych. Przeprowadzone badania statystyczne dowodzą, że skuteczne wykorzystanie pomocy publicznej przyniosło korzyści dla sektora MŚP. Przedsiębiorstwa MŚP miały możliwość przetrwania trudnego okresu i kontynuowania swojej działalności, a także adaptacji do zmieniających się warunków rynkowych, co doprowadziło do szybkiego wzrostu zysków.

Literatura

- Borowiecki, R., Siuta-Tokarska, B., Thier, A. i Żmija, K. (2018). *Rozwój małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce wobec wyzwań gospodarki XXI wieku*. Katedra Ekonomiki i Organizacji Przedsiębiorstw Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie.
- Danielak, W., Mierzwa, D. i Bartczak, K. (2017). *Małe i średnie przedsiębiorstwa w Polsce. Szanse i zagrożenia rynkowe*. EXANTE.
- Duda, J. (2022). Impact of the Crisis on SME Creativity and Growth. W: J. Duda i R. Kusa (red.), *Entrepreneurship, Innovation, and Crisis: SME Responses to the COVID-19 Pandemic*. <https://doi.org/10.4324/9781003279891-2>
- Gov.pl. (b.d.). Tarcza antykrzysowa. Pobrano z <https://www.gov.pl/web/tarczaantykrzysowa>
- Główny Urząd Statystyczny. (2023). *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych w 2022 roku*.
- Kochaniak, K. i Ulman, P. (2021). *Pomoc publiczna dla mikroprzedsiębiorstw w Polsce w okresie pandemii Covid-19. Wpływ na płynność finansową i stabilność zatrudnienia oraz relacje z bankami*, Sygn. WIB PAB 12/2021. Program Analityczno-badawczy.
- Kraska, E. M. (2022). Wpływ pandemii COVID-19 na kondycję finansową przedsiębiorstw w Polsce. *Przegląd Prawno-Ekonomiczny*, 2, 79–96.
- Kubiczek, J. i Derej, W. (2022). Tarcze antykrzysowe jako źródło wsparcia działalności MŚP w dobie pandemii COVID-19. *Przegląd Prawno-Ekonomiczny*, 1.
- Ligaj, M. i Pawlos, W. (2021). Wpływ Covid-19 na funkcjonowanie przedsiębiorstw w Polsce. *Gospodarka Materiałowa i Logistyka*, 73(3).
- Maison & Partners. (2020). *Raport z badania ilościowego „Bariery prowadzenia działalności gospodarczej w Polsce”*.
- Oksanych, O. (2019). Innowacyjność sektora MŚP w Polsce: problemy i perspektywy. *Nierówności Społeczne a Wzrost Gospodarczy*, 57(1). <https://doi.org/10.15584/nsawg.2019.1.25>

- Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości. (2022). *Raporty o stanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce 2016-2022*.
- Rozporządzenia Komisji (UE) nr 1407/2013 z dnia 18 grudnia 2013 r. w sprawie stosowania art. 107 i 108 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej do pomocy *de minimis* (Dz.Urz. UE L 352, 24.12.2013).
- Siuta-Tokarska, B. (2021). *SMEs during the COVID-19 Pandemic Crisis. The Sources of Problems, the Effects of Changes, Applied Tools and Management Strategies – The Example of Poland*. Cracow University of Economics.
- Szarucki, M., Noga, G. i Kosch, O. (2021). Wpływ pandemii COVID-19 na modele biznesu przedsiębiorstw sektora MŚP w Polsce. *Horyzonty Polityki*, 12(40). <https://doi.org/10.35765/hp.2136>
- Traktat o Unii Europejskiej i Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, wersja skonsolidowana (Dz.Urz. UE C 202, 07.06.2016).
- Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów. (2022). *Raporty o pomocy de minimis w Polsce udzielonej przedsiębiorcom w 2015-2021 roku*.
- Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów. (2022). *Raporty o pomocy publicznej w Polsce udzielonej przedsiębiorcom w 2015-2021 roku*.
- Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (Dz. U. 1964 Nr 16, poz. 93 z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 6 marca 2018 r. – Prawo przedsiębiorców (Dz. U. 2018 poz. 646 z późn. zm.).

Public Assistance for SME Sector During the COVID-19 Epidemic

Abstract: This article conducts an analysis of the role of public assistance for SMEs during the COVID-19 pandemic. The research objective was to analyse whether the public aid provided to SMEs during the COVID-19 epidemic crisis was effective and contributed to stabilising the financial situation. The study covers the period 2019–2021. The COVID-19 pandemic erupted in 2019, reaching its peak in Poland in 2020. This article focuses on crisis assistance. The research methods included literature and legal act reviews, as well as statistical analysis of data obtained from reports of the Polish Agency for Enterprise Development and the Office of Competition and Consumer Protection. Statistical research confirmed that the effective use of public assistance benefited the SME sector, enabling it to survive a difficult period and adapt to changing market conditions. Public aid helped the sector return to growth and development in the post-pandemic era.

Keywords: public assistance, SME sector, COVID-19 epidemic, small- and medium-sized enterprises, public subsidies